

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1130269/2

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב מאיר פרימן – אב"ד, הרב מאיר קאהן, הרב יצחק רפפורט

המבקשת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יוסי הרשקוביץ)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד שרין סולן ועו"ד אלדד ארגוב)

הנדון: קביעת סמכות במזונות ילדים תוך סטייה מ'כיבוד הערכאות' בשל 'טעם מיוחד'

החלטה

מועדי הגשת התביעות בבית הדין ובבית המשפט ומשמעותם החוקית

לפני בית הדין בקשה לקביעת סמכות שיפוט בתביעת האב הכרוכה לפסיקת מזונות ילדים.

האב הגיש תביעה כרוכה של מזונות ילדים.

בנוגע לשאר התביעות קיימת הסכמה לסמכות בית הדין כפי שעולה מדברי הצדדים בדיון מיום ד' במרחשוון תשע"ח (24.10.2017) ומבקשת האישה למתן הוראות בנוגע לשימוש ברכב מיום ט"ז בכסלו תשע"ח (4.12.2017).

אם כן, סמכות הדיון בגירושין, בחלוקת הרכוש, במשמורת, בהסדרי השהות ובמזונות אישה נתונה לבית הדין בהתאם להסכמת הצדדים.

להלן סדר ההליכים והגשת כתבי בי דין לתיק שלפנינו:

הבעל הגיש בקשה ליישוב סכסוך לבית המשפט לענייני משפחה ביום ט"ז באדר תשע"ז (14.3.2017).

פגישת המהו"ת האחרונה התקיימה ביום ז' באייר תשע"ז (3.5.2017). לבית המשפט הוגש טופס 3 ובו בקשה להארכת הליכים עד ליום י' בסיוון תשע"ז (4.6.2017). לפיכך תקופת עיכוב ההליכים בהתאם לסעיף 3 (ה) לחוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה תשע"ה הסתיימה ביום כ"ה בסיוון תשע"ז (19.6.2017) (חמישה עשר יום מסיום התקופה המוסכמת). בתקופה זו מנועות הערכאות לדון בכל תובענה, ובכלל זה נושא הסמכות מלבד סעדים זמניים.

ביום י"ג בסיוון תשע"ז (7.6.2017) הוגשה תביעה למזונות ילדים לבית המשפט, התובענה הוגשה על ידי האישה ובשם האישה. התובענה הוגשה בעת שבית המשפט היה מנוע חוקית לדון בתביעה. גם לו הוגשה תביעה זו כתביעה עצמאית של הילדים בלתי תלויה בסכסוך של ההורים, הרי שהיה עליהם לפתוח הליך נפרד של הסדר יישוב סכסוך, כפי שנקבע בסעיף 2 לחוק האמור:

"תובענה" – תביעה, בקשה או הליך אחר שמביא בעל דין לפני ערכאה שיפוטית לפי דין, למעט בקשה לאישור הסכם, ערעור ובקשת רשות ערעור;

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"תובענה בעניין של סכסוך משפחתי" – תובענה בין בני זוג, בין הורים או בין הורים לילדיהם בכל אחד מהעניינים האלה:

[...]

(3) מזונות או מדור של בן זוג או של ילדה או ילד;

כך, בכל אופן, התובענה הוגשה שלא כדין לבית המשפט, וכל דיון בתובענה זו יכול היה להיעשות רק במסגרת מתן צו בסעד זמני, בהתאם לסעיף 3 (ז) (4) לחוק האמור שבו נקבע כדלהלן:

צו לסעד זמני שניתן לפי סעיף זה יעמוד בתוקפו עד למתן החלטה בעניינו על ידי הערכאה השיפוטית שנקבעה כמוסמכת לדון בתובענה העיקרית, לאחר שהוגשו כתבי בי דין לפי סעיף 4.

אם כן, צו שיינתן כסעד זמני תקף עד למתן החלטה אחרת של הערכאה המוסמכת בהתאם לסעיף 4 לחוק האמור.

המועדים הקבועים בחוק אינם תלויים בהחלטת הערכאות על סגירת תיקים או על פתיחתם.

כמו כן, אין בכוחם של הליכים בסעדים זמניים לקבוע סמכות, כפי שנקבע בסעיף 3 (ח) לחוק האמור: "אין בדיון בסעד דחוף או זמני או במתן סעד כאמור כדי לקבוע בשאלת הסמכות לדון בתובענה."

לבית הדין הוגשה התביעה למזונות ילדים ביום כ"ו בסיוון תשע"ז (20.6.2017) לאחר חלוף חמישה עשר הימים הקבועים בסעיף 3 (ה) ובהתאם לסעיף 4 לחוק.

הבקשה לקביעת סמכות דיון הוגשה לבית הדין ביום י' בתמוז תשע"ז (4.7.2017) וניתנה החלטה של בית הדין בנוגע להליכים בדיון בקביעת הסמכות.

מן המקובץ עולה שהתובענה שהוגשה לבית הדין, הוגשה בהתאם לקבוע בחוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה תשע"ה, מאידך גיסא התובענה שהוגשה לבית המשפט, ככל שהוגשה תובענה לפסיקת מזונות הרי שהיא הוגשה שלא על פי חוק והיה ראוי למוחקה, וככל שמדובר בסעד זמני – לסעד זה אין נפקות בנוגע לקביעת הסמכות.

העדר הסמכות של בית המשפט להחליט בדבר הסמכות העניינית בנידון ואי־חוקיות החלטתו זו ביום ז' בתמוז תשע"ז (1.7.2017) ניתנה החלטה של בית המשפט לענייני משפחה, ההחלטה ניתנה כמענה לבקשה למחיקה על הסף. הבעל הגיש את בקשתו לקביעת סמכות לבית הדין ביום כ"ו בסיוון תשע"ז (20.6.2017). בבית המשפט לענייני משפחה כתבה השופטת נ' ר' ג' כדלהלן,

גם לו ננקטה "הפרה" של החוק להסדר התדיינות (ולא היא!) הרי שבית משפט זה לא ימנע בירור של פרנסת קטינים וצרכיהם, בשל חריגה של מספר ימים להגשת הליך לכאן או לכאן.

סטייה מעיקרון כיבוד הערכאות בנוגע להחלטת הסמכות בשל אי־חוקיותה

בהתאם לקביעת בית המשפט העליון בעניין פייג-פלמן נ' פלמן (בג"ץ 8497/00, פסקה 16), לאחר שערכאה אחת פסקה בנוגע לסמכות, הרי שעיקרון כיבוד הערכאות מחייב את הערכאה האחרת שלא להיזקק לעניין הסמכות:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[...] לפיכך כאשר ערכאה אחת הכריעה כי בסמכותה לדון בחלוקת הרכוש בין בני הזוג, הרי ככלל, על הערכאה השנייה לסרב להיזקק לטענות הנוגעות לסמכות שיפוטה בעניין, ועליה להימנע מדיון בתביעת הרכוש שהוגשה בפניה, על מנת שהטענות כנגד החלטת הערכאה הראשונה בנוגע לסמכותה תתבררנה בדרך של ביקורת ישירה – אם בהליך של ערעור ואם בהליך של עתירה [...]

אומנם נקבע בפסק דין האמור בהמשך הדברים:

[...] בשל עיקרון הכיבוד ההדדי בין הערכאות אני סבורה כי רק במקרים חריגים, ובהתקיים 'טעם מיוחד' שיצדיק זאת, תחליט הערכאה השנייה בשאלת סמכותה לדון בסוגיה שנתבעה בפניה, אף שהערכאה האחרת כבר החליטה כי בסמכותה לדון באותה הסוגיה ממשי.

בהמשך הדברים נקבע כדלהלן:

[...] מקרה אחר שיתקיים בו 'טעם מיוחד' כאמור הוא כאשר ברור וגלוי על פני הדברים כי הכרעתה של הערכאה הראשונה לעניין סמכותה, לוקה בחוסר חוקיות או בפגם חמור אחר היורד לשורש הסמכות, שבעטיים הכרעתה בטלה.

בהתאם לסעיף 4 לחוק האמור, תום תקופת עיכוב ההליכים של הצד שלא הגיש את הבקשה ליישוב סכסוך מסתיים בתום שלושים יום לאחר תום תקופת עיכוב ההליכים המוסכמת (חמישה עשר ימי 'צינון' ועוד חמישה עשר יום להגשת תביעות של הצד שהגיש את בקשה ליישוב סכסוך), קרי ביום י"א בתמוז תשע"ז (5.7.2017).

לאור האמור, אין ביד האישה להגיש כל תובענה לכל ערכאה עד למועד זה. ועל כן, החלטת בית המשפט מיום ז' בתמוז תשע"ז (1.7.2017) בטלה ומנוגדת להוראות החוק, וכמו כן, התובענה שהוגשה בטלה.

האמור הוא יותר מאשר 'טעם מיוחד', אלא הוראת חוקית מפורשת, כאשר הוראות החוק נקבעו כתרופה להסדרת ההתדיינות בדיני משפחה ובכלל זה נושא קביעת הערכאה המוסמכת. אי עמידה דווקנית בהוראות החוק תיצור בוקה ומבולקה חלף הליך ברור, ותחטיא את מטרת החוק ששם לו למטרה להסדיר את ההתדיינות.

גם אם נקבל את הקונסטרוקציה המשפטית שהאם החובשת את כובע האפוטרופוסית, מייצגת את האינטרס של הילדים בנפרד מהאינטרסים האישיים שלה, הרי שבמקרה זה בהיות ההליך הליך נפרד של הילדים, לכאורה, יש צורך בפתיחת הליך יישוב סכסוך נפרד ובו תציג האם את טענותיה כאפוטרופוסית ובמידת הצורך יש לבקש מינוי אפוטרופוס לדין מטעם בא כוח היועץ המשפטי לממשלה. בנידון שבפנינו לא נפתח הליך נפרד בשם הילדים.

לאור האמור, הסמכות לדון בנושא הסמכות נתונה לבית הדין.

אומנם לטובת הילדים יראה בית הדין (ככל שיוכל וראה להלן) את ההליך של פסיקת המזונות בבית המשפט כפסיקה של מזונות זמניים שאין בכוחם לקבוע סמכות או כהחלטות בסעד זמני שתוקפם יפה עד למתן החלטה של הערכאה המוסמכת.

סמכות בית הדין לדון במזונות הילדים

ככלל, סמכות בית הדין לדון בתביעת מזונות ילדים כתביעה כרוכה בהתאם לסעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים תשי"ג:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, היא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג.

מעתה, שומה עלינו לבחון האם כריכת מזונות הילדים לתביעת הגירושין עומדת בתנאי הכריכה.

כנות תביעת הגירושין וכריכת שאר התביעות

הבעל הגיש תביעת גירושין כרוכה בעוד הצדדים גרים יחדיו ותחת קורת גג אחת, בנוגע לשאר הנושאים קיימת הסכמה לסמכות בית הדין ולאור זאת גם הסכמה על כנות תביעת הגירושין כשלעצמה. אומנם האישה טענה שטענות הבעל בנוגע למרידתה בשקר יסודן אך יש לציין שנושא המרידה הוא אך נדבך אחד מתוך מכלול טענות הבעל. גם בעת הדיון לא נמצאו כל חזרה מרצונו להתגרש, ואדרבה האישה היא שהצהירה (שורה 29 לפרוטוקול) שכאשר קיבלה את הבקשה ליישוב סכסוך הבינה שהוא רוצה להתגרש, וזאת בניגוד לנטען בכתב על ידה בכתב ההגנה. די בזה לקבוע את כנות תביעת הגירושין.

סמכות בית הדין לדון בנושא המשמורת והסדרי השהות היא בהיותם כרוכים בעצם טיבם וטבעם (ראה פרשת וינטר בד"מ 1/60 וינטר נ' בארי, פד טו (2), בג"ץ 181/81 מור נ' בית הדין הרבני האזורי חיפה, פ"ד לז (3) 100, 94; בג"ץ 522/83, ר"ע 563/83 שליו נ' בית הדין הרבני האזורי בירושלים ואח', פ"ד לח (2) 75, 67; בג"ץ 5507/95 אמיר נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה ואח', פ"ד נ (3) 329, 321; ופרשת רון – בג"ץ 8754/00 רון נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נו (2), עמ' 625, 670). בנידון שבפנינו כרך הבעל את נושא המשמורת בצורה מפורשת ומפורטת.

זיקת תביעת המשמורת לתביעת המזונות והשלכתה על כנות זו האחרונה

מזונות הילדים והחזר ההוצאות תלויים בעצם מהותם בפסיקת הסדרי השהות וקביעת ההורה המשמורן, פסיקה שהיא פקטור משמעותי אם לא עיקרי בפסיקת גובה המזונות וחלוקת חיוב המזונות בין ההורים. ולכן, אך טבעי הוא, לכרוך את נושא מזונות הילדים בתביעת הגירושין עם נושא המשמורת והסדרי השהות ולדון בהם בכפיפה אחת ובערכאה אחת.

אדרבה, יצירת אנומליה שבה תדון ערכאה אחת במזונות הילדים עוד לפני קבלת חוות דעת מקצועיות בנוגע למסוגלות ההורית ולפני קביעת הסדרי השהות זמניים או קבועים, תיצור בהכרח פסיקה שאינה תואמת את האמת המשפטית, ותיווצר מציאות של מימוש פסקי דין שאינם תואמים את המציאות בפועל בגין פיצול הדיון בנושאים המהותיים הכרוכים בין שתי ערכאות, ותביא לתוצאה בלתי נמנעת ועגומה של אי־צדק ועיוות דין של חיובי יתר או חסר של מי מהצדדים, כאשר צורכי הקטינים הם אלו שיפגעו בסופו של יום במישרין או בעקיפין.

בנידון שלפנינו, טוען האב למסוגלות הורית עדיפה על זו של האם, ובקשתו היא לקבלת משמורת ייחודית. הילדים הם מעל לגיל שש ולא קיימת לגביהם חזקת הגיל הרך. שני ההורים עובדים, ולדברי האב, האם משתכרת יותר מן האב בצורה משמעותית, כאשר האב פירט את הכנסותיו ואת הכנסות האם בשנים הקודמות. על פי טיעוני האב, היקף ההשקעה של האם בעבודה אינה פחותה מהיקף שעות העבודה שלו. לפיכך אין לראות את תביעתו למשמורת ייחודית כתביעה בלתי כנה, ובהחלט יכולה לשקף את עמדתו בנוגע לטובת הקטינים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כמובן, בסופו של יום, יבחן בית הדין את צרכי הקטינים וטובתם במנותק מעמדתם הסובייקטיבית של ההורים. אולם אין להוציא מכלל אפשרות שתפקד משמורת משותפת ושוויונית או אפילו יחידנית לאב או לאם.

יש להדגיש שאין פסיקה בדיני משפחה כפסיקה בשאר תביעות אזרחיות: תביעה אזרחית נוגעת למימוש זכויות או חובות ברגע נתון, לעומת זאת, פסיקה בנושא משמורת ילדים, הסדרי השהות, אחריות הורית, וחיוב המזונות תכליתה לקבוע הסדר חיים עתידי אופטימלי לטובת הילדים, ולא חלוקת רכוש נכון למועד מסוים. ובהתאם לכך, רב הנעלם על הגלוי בשלבים הראשוניים של ההליך בטרם ייבחנו המסוגלויות ההוריות במצב של הורות נפרדת, וסדר החיים של הילדים במצב זה.

מידת הפירוט הנדרשת, לאור הנ"ל, כדי לראות בכריכת תביעת המזונות כריכה כנה

כפועל יוצא מהאמור, לאחר שהתבררה עמדת האב בנוגע לחלוקת הסדרי השהות וקביעת המשמורת – וזו לא הוכחה כתלושה מהמציאות – כמו כן ברור שלאב ברור שבית הדין הוא זה שיקבע את הסדרי השהות בצורה זו או אחרת, כאשר קביעה זו לא תהיה בהכרח תואמת את ציפיותיו ועמדותיו. בהתאם לזאת, אי אפשר לצפות מהאב לנקוב בסכום, וזאת בהעדרם של הנתונים העיקריים בתביעתו, שיתקבלו רק לאחר חוות דעת מקצועיות של גורמי הרווחה והחלטת בית הדין בנוגע למשמורת. אדרבא, נקיטת סכום יש בו משום חוסר אחריות וחוסר רצינות.

יש להדגיש, שהערכות ודרישות תלושות מהמציאות אין מקומן בכתבי בית דין שאמורים לשמש בסיס להליך משפטי. ודי לנו במה שעניינו רואות יום יום במסגרת הרצאת פרטים של צורכי והוצאות הילדים, שבהן הסכומים המבוקשים מגיעים לסך של אלפי שקלים מעבר להכנסה המשותפת הכוללת בטרם הגירושין, ונדיר למצוא פסיקת מזונות בערכאה כל שהיא שתתחשב בהוצאות הפרטים במלואן על אף היותם מלווים בתצהיר באזהרה. זאת מאחר שגלוי וידוע לכול שהסכומים המוצהרים מוגשים בשיטת 'מצליח', ומעולם לא הועמד אדם לדין בגין הצהרת כוזב בגין תצהירים אלו.

ולכן, לאחר שהאב פירט את השתכרותו ואת השתכרות האם ואת המשמורת המבוקשת על ידו, הרי שדי בבקשתו שבית הדין יורה לצדדים לשאת במזונות הילדים בהתאם להכנסותיהם ובהתאם לצרכי הקטינים. ואין לצפות מהאב בטרם הפירוד, ובטרם התגבשות הורות נפרדת כפועל, לפרט את חלוקת נטל המזונות של הקטינים בין ההורים. ברם אילו חיו הצדדים בנפרד במשך תקופה משמעותית המשקפת את המצב הטבעי לאחר הפירוד, והאם הייתה משמורתית כפועל הנושאת בעיקר נטל גידול הילדים מתוך הסכמה שבשתיקה מצד האב, אזי היה מקום להערכה יותר מפורטת של הסכום שאותו מבקש האב לשלם כהחזר הוצאות לאם או ישירות להוצאות הילדים כחלק מהסדר גירושין כולל.

מסקנה: הסמכות לדון במזונות הילדים נתונה לבית הדין

מאחר שלא נמצא פגם בתביעת הגירושין, ולא בכנות הכריכה או בכנות התביעה, הרי שסמכות השיפוט הייחודית במזונות הילדים והחזר ההוצאות נתונה לבית הדין.

לא הומצאה לבית הדין, תביעה של הילדים נגד הוריהם בבית המשפט, לכן אין מקום להתייחס להלכת שרגאי במסגרת החלטה זו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כדי לחסוך בהליכים כפולים, ביקש בית הדין לתת תוקף של מזונות זמניים לפסיקת המזונות של בית המשפט. אולם לאחר עיון בהליך שהתקיים בבית המשפט ובהחלטה שבאה בעקבותיה, עולה כמצופה שההליך לא היה בשל, והחלטת בית המשפט לענייני משפחה אינה אלא בבחינת 'החלטת בוסר' שקבעה ש"מצופה מהצדדים להמשיך ולרכוש לבית את כל הנדרש בחלקים שווים", וזאת בהעדר אפשרות לקבוע מזונות זמניים – דבר הנותן משנה תוקף לכנות תביעת האב ולהעדר יכולתו של האב לקבוע או לנקוט סכומים, בהעדר ההחלטות השיפוטיות המקדימות הנצרכות לפסיקת מזונות הוגנים וראויים.

הרב יצחק רפפורט

מצטרף למסקנת כבוד הרה"ג יצחק רפפורט שליט"א. כנתינת נימוקים נוספים, אפנה לנימוקים שכתבתי בהחלטה בתיק 1136731/1 בבית הדין באריאל.

בהחלטה האמורה מתבאר שבמסגרת כריכת מזונות ילדים לתביעת גירושין, לבית הדין נתונה סמכות לרון במזונות הילדים גם באופן ישיר, ולא רק כדיון בעניין החזר הוצאות. זאת בהתאם לפסיקות חדשות של בית המשפט העליון המשתקפות בפסיקות בתי הדין ובתי המשפט, כמפורט בהחלטה האמורה.

הרב מאיר פרימן – אב"ד

מצטרף למסקנות.

הרב מאיר קאהן

לאור האמור מחליט בית הדין כדלקמן:

- א. סמכות השיפוט במזונות הילדים נתונה לבית הדין.
 - ב. על הצדדים להגיש תצהירים באזהרה ולפרט את חלוקת ההורות הפועל בשלושת החודשים האחרונים, וכמו כן את צורכי הילדים ובכלל זה הוצאות מחיה, ביגוד, מדור, חינוך וכו'. דיווחי הכנסה תלושי משכורת ו\או דיווחים למס הכנסה.
 - ג. החלטות זמניות של בית המשפט יהיו תקפות עד למתן החלטות של בית הדין.
 - ד. נושא המזונות יידון בדיון הקבוע לצדדים – ט"ו בשבט תשע"ח (31.1.2018).
 - ה. ניתן לפרסם את ההחלטה לאחר השמטת פרטים מזהים.
- ניתן ביום ל' בכסלו התשע"ח (18.12.2017).

הרב יצחק רפפורט

הרב מאיר קאהן

הרב מאיר פרימן – אב"ד